

הרב אורי סגל המבורגר

אח"ח 1234567

בצאתי מירושלים

מכתב לבנים

אוצר החכמה
אוצר החכמה

ב"ה

ד' במדבר כד איר תשיח פעה"ק ירושלים הנצורה תובביא קטמון 133.
החזה"ש לצאצאי היקרים והאהובים הי"ו.

הפעם שלוחה ברכתי לכם לא ממרום הר ציון אלא מאחרי
העירות שבסביבות ירושלים. אח"ח 1234567

לפני 24 שנים הייתם מסובים אל שלחני בליל התקדש חג
הפסח והרביתי לספר לכם ביציאת מצרים. היום אני מתכונן לספר
לכם יציאת ירושלים העתיקה. אוצר החכמה

לתאר לכם את כל המוצאות אותנו מיום הכרזת האו"ם (29
נובמבר ט"ז כסלו העבר) לא אוכל כעת, אסתפק בתיאור 17 הימים
האחרונים לשבתנו שמה. ואולי אזכר במרוצת כתיבתי באיזה פרטים
מענינים מהימים הקודמים. אח"ח 1234567

הממשלה הזדונית ששפתה אנגלית (שהיא רשעה לא פחות
הרבה ולא יותר מהאחרת המדברת בשפה זו מעבר לאוקינוס) היתה
צריכה לצאת מעירנו ביום 15 מאי שהוא יוש"ק פ' אמור, אבל למעשה
הקדימו פקידיה שאצלינו בעיר העתיקה ויצאו ביום ה' אמור בצהרים
וכמעט תיכף ליציאתם החלו הערבים (בהוראת מפקדיהם האנגלים
שהחליפו לבושיהם בשל הערבים) להרכות במעשי השחתה, פאגאזים
ומרגמות.

פאגאזים, זוהי מכונה קטנה, שבחורינו הי"ו העמידוה בהמגרש
של בתי מחסה וקלעו בה את החץ לשער יפו. וכששינו באיזו נקודה
קטנטנה כיונו אל הקישלא שם, בנפול החץ היוצא ממנה, בכחו להרוג
10 אנשים ולפצוע כמה עשרות, מרגמה לא ראיתי אבל זוהי מכונה
להחריב ולהרוס בנינים.

גם לפני היום הנז' היו יורים עלינו ב 2 כלי משחית האלה
 אבל ההשגחה העליונה שמרה עלינו ולא נפגענו מהם בנפש. גם
 מיריות הרובים למיניהם נמלטנו פלאים. ממרומי הכפר סילואן ירו
 אל שכונתנו והכדורים נפלו על הארץ או שפגעו בקירות הבתים
 ופגמו בהם מעט או הרבה, בצאתנו פעם אחר תפילת המנחה מביהכ"נ
 בשכונתנו שמענו פגיעת כדור קרוב מאד אלינו, ואחר איזה רגעים
 הרגשנו בנוזילת מים זכים, הוא קלע אל חבית המלואים (רעזוואר)
 שעל גג ביהכ"נ. שוב פעם היינו עומדים בעש"ק שם בתפילת המנחה
 והנה קול רעש גדול ותמרות עשן ואבק ונפוץ זכוכית החלונות, ואחר
 הרעש הבחננו בהטיח של כיפת ביהמד"ר פגימה גדולה, ואנחנו כלנו
 לא נפגענו. בהבית הסמוך חדר כדור דרך החלון ופגע בקיר שממולו
 וסרט בו סריטה קטנה, בבית השני פגע בקופסת קארטון שעמדה על
 ארון הבגדים, ונוקבה מעבר אל עבר.

בש"ק פ' זכור כוננו לעת ערב הערבים את הפאגאזים לחצרי
 שבשכונת בתי מחסה. השליכו כמה עשרות וכולם נתפוצצו כחצרנו
 ובקולות גדולים המחרישים אזנים ומרעידים את הבנינים, בביתי לבד
 נשברו 5 זוגיות גדולים, הבכיות והיללות של הילדים והנשים וגם
 של המבוגרים היו נוראים, אבל ת"ל לא נפגע מאתנו איש. חביות
 המים שעל גג ביתי נשברו עד שלא נשארה בהם אף טיפה א', כמה
 אבנים מהחצר נתרסקו, צנורות הברזל נשברו ואנחנו נמלטנו.
 כליל תענית אסתר לפני תפילת מעריב בעמדנו בביהכ"נ
 נודעזענו כלנו והרבה זכוכית נפצו מקול רעש גדול, ובו ברגע ראינו
 להבה גדולה העולה ממעל לשכונתנו, נודענו אח"כ שמכונית א' של
 הערבים עברה מבית לחם לשער יפו ובהגיעה סמוך לימין משה
 הופעל כלי המשחית שבה עד שבריחוק כמה מאות מטרים מכל צד
 הורעזו הבנינים. השורה החצונה של ימין משה היתה תיכף לגל של
 אבנים ועפר, ובשורה השניה נפלו כל הגגות, בבית בתי, בית של 3
 חדרים ירדו כל הגגות לארץ, רק זווית אחד נשאר ובדרך פלא נאספו
 לשם היא ומשפחתה. בביתי נשברו עוד 7 זוגיות.
 בערב אחד ישיבה אמכם ושוחחה עם א' השכנות, והיינו שומעים

בתכיפות יריות מרחוק ומקרוב, והזה נשמע קול חזק ביותר, עד שהאחת אמרה שזהו קול פצצה, והנה נכנסה להבית אשה א', אמרה מה לכן הויכוח, זה היה כדור רגיל, שהרי הוא נפל במרחק 5 צעדים ממני.

לדראון וחרפת עולם על ממשלת הרשעה הזאת צריכה להכתב מעשה יום א' י"ז אד"ש זה, כשהחלו חייליה לירות על בחורינו שהתאכסנו בשכונתנו, והם השיבום באש גלוי עד שנפל פחדנו עליהם וכשהציעו לבחורינו שביתת נשק התקרבו אליהם וכיבדום בקופסות סיגריות, ובהפרד בחורינו מהם ירה א' מהם בגבו של א' בחורינו ורצחו. מה עשו בחורינו. קלעו אליו והרגוהו, נתמלא אחד הקצינים (מייג'ור) חמה ונכנס לבית מלמד א' ה"ר אהרן זאב חשין וירה בצוארו ובבתו המשודכת שהתכוונה לנשואין בעוד שבועיים, הי"ד. והרשע הזה לא אמר די לזדונותו ודרך חלון הבית ההוא ירה לחצרנו 3 כדורי מות חדרו לחלון בית שכנתנו שלשם נאספו כמה נשים וכששים ילדים וילדות מהגן, והכדורים חדרו דרך 2 זגוגיות אל הראי שממול החלון ונקב בו 3 חורים. כהנה וכהנה ראינו עין בעין השגחה פרטית.

ביום ה' אמור הנז' הרבו בפאגאזים, והיאוש החל לכרסם בנו בדבר עתידנו, כי אחרי כל תעלוליהם הנמכזים של פקידי בוינ ואטלי הרשעים ושנאתם הגלוי אלינו, בכל זאת היו לנו לעזר מעט, בזה שהיו שולחים 2 מכוניות משורינות ללוות את מכונית האספקה שלנו, אמנם גם בזה בלטה למדי שנאתם המחוצפת.

נהגי מכוניות "המקשר" ששרתו את כל הישוב הירושלמי מן הצפון ולדרום ומן המזרח למערב, נהיו עוברות גם בין שכונות ערביות ברוב אומץ, מפני שמאז ההכרזה הורשו בחורינו לשאת נשק בראש גלי, וכראות הרשעים הערבים את הרובה ביד נהגינו היו נסוגים אחור ומתחבאים, אמנם גם משם היו יורים ומזיקים אבל התנועה לא הופסקה.

לא כן נהגו אתנו יושבי עיר העתיקה, לנהגינו ציוו בכל חומר לא לשאת נשק, אלא הבטיחו לתת להם שמירה מעולה בכל שני

[אוצר החכמה]

ימים, ביום ב' ד' ועשיק להביא לנו את מזונינו מהעיר החדשה
 ע"י 2 מכוניות משורינות ועל כל א' כחמשה חיילים בריטים מזוינים
 כהולכים למלחמה - עם שהשקר הי' בולט לעינים, שהרי הי' די,
 בחיל א' שורה באויר, מדי התקרב איזה חשוד או אפילו עשרות
 פראי אדם אל מכוניתנו.

[אוצר החכמה]

ועוד היתה הרשעות בולטת, שהרי כמעט בכל יום היו
 מתחלפים חייליהם שהתבצרו בישיבת פורת יוסף שלנו, והיו נכנסים
 דרך שער יפו, כרגיל, גם בלי נשק עליהם, ולא יראו מהערבים,
 וגם במכוניות היו באים דרך שער יפו, ואילו מכוניות האספקה
 שלנו לא הרשו הערבים לעבור דרך שער יפו, והממשלה הגדולה
 והאדירה ממשלת בריטניה פחדה לסכן את חייליה ולדאגות את
 פקודת הערבים הנמוגים האלה, ולכן צייתה על נהגי המשורינות
 לסבב דרכים עקלקלים ומרובים עד להשביל הצר שעל הר ציון
 מימינו והיו נגשים עד דלתות הברזל של השער הזה, כחוצה לו
 ופתחוהו במפתחותיו שהיו בידם, אמנם גם שם הרגישו הערבים
 בביאת השיירא (כך היינו קוראים למכונית האספקה שלנו) ונאספו
 שם לעשרות ומאות, אבל הבריטים לבשו פה רצינות ולא הרשו
 אותם לעשות כל רע.

[אוצר החכמה]

שלוחי הצבור שלנו היו מתקרבים אל השער מבפנים והיו
 מכניסים את כל מיני המזון ועורכים אותם צבורים עד שהריקו את
 המכונית, אז נעלו הבריטים את הדלתות וחזרו, ואח"כ היו מוליכים
 את כל המשלוח המגוון אל המחסן הגדול שלנו ולחלקו בסדר, גם
 משלוחים יחידים הביאו השיירות, מהשכונות אלינו, וגם בהם טיפלו
 בחירינו החיילים ומהתושבים במסירות ונאמנות למסור לכל א' את
 חבילתו.

הסדר הזה הי' צריך להיות כאמור 3 פעמים בשבוע, אבל
 למעשה השמיטו הרבה פעמים יום א' מהשלשה וכבר קרה גם
 שהשמיטו 2 ימים זה אחר זה, וכשפנו מנהיגינו אליהם, ענו בפה
 מלא שאינם רוצים לגמול אתנו את החסד הזה, והרבה כחורת
 השקיעו בזה המנהיגים וגם הרבנים עד שנעתרו לחדש לנו את

1234567

התחבורה הזאת ששילמנו עבורה בכסף מלא.

1234567

המכונית היתה רגילה לבא לפני הנץ החמה או לאחר שקיעתה. מוכן שהתנאים היו שביום ועש"ק חבוא בבקר, ולא פעם קרה שהרשעים לא חפצו לבא בבקר והיו דוחים את נסיעתם משעה לשעה.

בי ה' מעשה, ויצאתי ביום ד' לשכונת מאה שערים לסדר שם כמה דברים, וחשבוני ה' שבידאי אשוב ביום ועש"ק בבקר, והנה עכדתי שם בין עוד כמה עשרות וחכינו להם, והנה כבר עבר כמעט כל היום, רק שעה אחת יש עד הדלקת הנרות, נמצא שמה אחד מאחינו שהבין לרמיזת א' הקצינים, בריטי, וסיפר לנו בדרך סוד, לסור לסמטא צדדית ולעלות על "לארי" א' (מכונית משא) המכוסה מכל צדדיה ועל גגה בשקים עד שלא יודע מה שיש בתוכה ובה מקום לשמונה אנשים בדוחק. נצטפפנו בה שלשים איש, ושילמתי 4 שילינגים בעד הנסיעה הזאת שארכה חמשה רגעים, וכן עשו כלם סדר זה ה' ניהג מהיום הידוע ט"ז כסלו 29 נובמבר, שהממשלה היתת נותנת לנו 2 משוריינים א' לפני השיירא שהכילה לבד ממכונית האספקה גם קרון נוסעים שבימים כתקונם ה' מכיל 21 נוסעים יושבים, ואסור ה' לנהג לקבל אף א' מיותר שרצה לעמוד, בימים ההם הורשו ליכנס בו יותר מארבעים איש ורובם בעמידה.

מכונית משורינת מיוחדת היתה שולחת לנו להוציא את הנפטרים ולהביאם לבית החולים בקור חולים שהיו בונחים שם עד אשמורת הבוקר של יום המחרת, שאז היו 2 משורינות שומרות על מכונית של החברא קדישא שהסיעה את החברים ואת הנפטרים ולפעמים גם 2 נפטרים בקרון א' וע"פ רוב היינו הולכים בכמה מכוניות כאלה, כי הלא ת"ל ירושלם היא עיר גדולה.

בליל עשרה בטבת נפטרה אשה זקנה בשכינתנו, ובבקר השכם באו חברי וחברא קדישא בצורף הכשכר להוציאה בהיותי גם אני חבר, נצטרפתי להם, והובלנו אוהה כרגיל לבקר חולים על מנת לקבורה כרגיל ביום המחרת, אבל מפני שבאותו הלילה נפטר בביה"ח הדסה קצין א' שלנו ששרת בצבא הממשלה, התחסדה אתנו והרשתה

לנו לערוך את 2 הליות האלה בצהרים, על נו עם הנפטר שלנו אל הר הצופים ונעמדנו ליד בנין הדסה לחכות עד שיוציאו את הקצין ההוא.

באותה השהיה סיפר לנו הנהג את המעשיה המופלאה של אהבת הבריטים לישראל.

באותו היום ט"ז כסלו, שהמשלה התירה את דמינו להערבים, בבקר, לפני התפרסם הדבר, הי' סדר הנועת המכוניות כרגיל, וגם אצלינו בעיר הצתיקה היתה באה מכונית מספר 2 בכל עשרים רגע להוריד נכנסים ולקבל יוצאים, עד הצהרים לא הורגשה כל מעשה רעה בפועל, והיו המכוניות פועלות כרגיל. אחר הצהרים החלו פרחי הערבים לרגום את מכוניתנו מתחילה באבנים קטנות. לעיני הבריטים, וכשראו שהם כסכימים לכעשיהם, החלו גם באבנים שיש בהם כדי להמית, הפסיקו נהגינו את נסיעותם, נתאסף קהל גדול בהתחנה שבנחלת שבעה, וכשראו שאין הנועה, עלו למשרד ועד הקהלה והפגינו על שאין עוזרים להם לשוב לבתיהם ולמשפחותיהם. נתקשרו פקידי ועד"ק עם מנהל "המקשר" ע"י הטליפון, וענה בפשטות שאין ברצונו להעמיד בספק אבדון והפסד 2 מכוניות (כך דרשו מועד"ק) ששויים עולה לאלפים לא"י, ואחרי הפצרות מרובות ענו, שכבר מוכנים הם גם לקרוב הזה. אבל לא להעמיד בסכנה חיי נפש נהג, ואעפ"כ הכריזו במשרד את השאלה אם יש מחנדבים לזה, ואני (ממשיך הנהג לספר) הייתי הראשון שעניתי "כן! בהפך לב" וכמוני נמצאו עוד. בחרו בשנים מאתנו ונגשנו לנחלת שבעה עם מכוניותינו, אחרי שהמשלה הבטיחה משמר חזק ובטוח.

פרצה שם בהלת שמחה בין החוזרים ובקושי רב עלה בידינו לסדר את הכניסה למכוניותינו, עד שהכנסנום כולם, לפנינו נסע משורין וגם מאחורינו, עד מול שער יפו, ובמקום לעבור את הפרץ ההוא, שדרכו היינו עוברים זה כמה עשרות בשנים, נסע המשורין הראשון אל שער ציון דרך מעלה ההר, ואנחנו אחריו; כיון שהתחלנו לעלות נשמט המשורין שמאחורינו וחזר לדרכו, וזה שלפנינו האים מהלכו עד כוחילת נמלה, והערבים הבינו את הרמז

והחלו ברגימת אבנים. וכשהמשורין לא כהה בהם העיזו ונתקרבו אל מכוונתנו במקלות והכו בהנוסעים דרך החלונות לעיניהם של שומרינו הבריטים. עד שהתקרבו גם אל דוכני בכונה לקלקל את המכונה. כשנוכחתי שאין לי מה להפסיד, לקחתי בידי איזה מוט כבד של ברזל והורדתי על ראש המתנפל עד שנפל מתבוסס בדמו. בו ברגע הרהיב גם חברי הנהג שבמכונית השני וירה באויר, מיד נתרוקן כל רוחב הדרך עד שלא נותרה בו כל נפש ערבי. המשכנו את דרכנו עד לשער ציון שמצאנוהו נעול, ועד שפתחוהו נקבצו עלינו המון ערבים, גם פה ירינו אחת באויר וניצלנו מידם.

ככלות הנהג לספר את העובדא הזאת קרבה אלינו מכונית הקצין הנו' והמשכנו דרכנו לבית הקברות של ועד הקהלה שהוא על מרומי ההר ומשם ירדנו מעט אל הר הזיתים של ח"ק הכללית והחיילים הבריטים מסובבים אותנו מכל צדדינו. ואך השכבנו את הנפטר על הארץ נשמעה ירי' חזקה מקרוב סמוך לעמידתנו ואחרי' עוד א', החיילים השתמשו וחפשו להם מחבואים שלא יראום הערבים. אז החלו יריות תכופות משולי ההר ומהכפר סילוואן. ואנחנו המשכנו בעבודתנו בחפירת הקבר והבאת העפר, תוך חזרה על המזמור הידוע, יושב בסתר" כמה עשרות פעמים.

כשגמרנו מלאכתנו עלינו אל מרומי ההר בזחילה, אחרי החיילים שעשו כן, ורק אז מצאו אלה העוז בנפשם לירות איזה כדורים כלפי מטה, ות"ל לא נפגענו בכלום, משם הלכתי להתפלל מנחה ובקשתי שיקראוני לתורה וברכתי ברכת הגומל בשם ומלכות, ע"פ הוראתי עשו כן כל חברי ההם.

משם ירדתי לנחלת שבעה לשוב העירה, חשבוני הי' שאספיק עוד בעוד יום להיות בביתי. שם מצאתי המון נוסעים ונוסעות המחכים להמכונית שהיתה צריכה לבוא עם שקיעת החמה כרגיל, אבל זו אחרה לבוא, עלינו לועד הקהלה והם התקשרו עם המושל, וזה ענה שמפני בלבול גדול שהי' שם בעיר העתיקה והתנגשות מלחמתית, עד שהערבים הפריחו שמועה שכבשו איזה בית כנסת

שלנו והניפו עליו דגל ערבי, מפני כל אלה אינו רוצה לתת לנו את השמירה הרגילה, ואחרי משא ומתן ממושך נאותו פקידי הממשלה וליוונו כרגיל, שיירתנו זאת הכילה 2 מכוניות נוסעים צפופים כדגים מלוחים בתוך החבית ומכונית האספקה, במכונית הראשונה נסעה שכנתנו מרת ח', וכשעברה דרך ביתי נכנסה להודיע לאמכם תחי' שגם אני ואחיכם נוסעים במכונית השני', לא הכירו זו את זו, אמכם היתה מבוהלה מאימת המלחמה שהיתה לעיני' בהמגרש שלנו. בו נפל לקרבן צעיר א' מראש פינה" בן יחיד ושכנתנו הנז' היתה מבוהלה מהשמועות האלה וגם מהעמידה הממושכת שם.

ביום ה' שאחריו החלטנו שלשתנו שאחיכם הי' יצא עוד פעם ביועש"ק בבקר השכם. כשעתים לפני זאת השמש ויעשה שם את השבת, וישוב אלינו ביום ה' בבקר או בערב, חכינו כל היום ולא בא, יצאתי לקבל פניו בערב (לעזור לו בהבאת החפצים שנדברנו) ולא בא בשעה הרגילה, חכיתי שעה ושעתים עד שהגיע חצות הלילה ונודענו אז שהשיירא לא תבוא הלילה.

בבקר יום ה' נכנסה אלינו אחת השכנות וספרה לנו שעמדה שם בנחלת שבעה מחצות הלילה עד שבאו המכוניות וגם אחיכם הי' עמד שם, והוא כמו כמה עוד עשרות לא יכלו להדחק על המכונית.

מאז החלה בינינו חליפת מכתבים ומשלוח מזונות ממנו אלינו, וכל יום מימי השיירות הי' בא לנחלת שבעה לשוב אלינו ולא הרשוהו פקידי הרשעים בוי' ואטלי ימ"ש שגזרו אומר לא להגדיל את מספרינו בתוך העיר, כך הי' נע ונד אחד עשר שבועות שלמים עד שהצליח לשוב.

אבל התרחקתי הרבה מעיקר ספורי של הימים האחרונים. מאותו היום (ה' אמור) לא באה שיירת האספקה, בואו וראו את יד ה' הטובה שהיתה עלינו אז, שנתן בלב רבנינו שליט"א להתיר את הובלת הקמח של חמץ המכור לגוי' – עוד בימי הפסח שאלמלא כן בודאי היינו מתים ברעב ר"ל. כן המשיכו שונאינו בפאגאזים ומרגמות כל פרשת בהר וגם,

אדריית 1234567

פ' בחקתי את הכיפה הגדולה והיפה של בית הכנסת תפארת ישראל (נישעס שול) הרגימו ועשו בה פרצים רבים, עד שבמשך השבוע נהרס כשליש ממנה. ואעפ"כ לא נמנעו בחורינו לחרף את נפשם ולהלחם בתוכה פנים אל פנים עם הערבים שהעיוז להכנס בה - בהדרגת הבריטים - ובכל הפעמים הניסו אותם משם אחרי עזבם המון הרוגים שלהם.

בפרשת בחקותי החלו צוררינו ברגימת תותחים כבדים מהר הזיתים אל מול שכונתנו, ידעתם שקירות חצרינו עבים יותר ממטר א', אבל התותחים הנוראים האלה שיכרו כמה אבנים מהם עד שהוציאו את הקומה העליונה מכלל שימוש דירה, ביתי הי' בקומה התחתונה וגם בקרן זיית, לא נזוקה מהם, אבל הרבה כדורים חדרו לתוכי דרך החלונות וגם דרך דלתות הבית, מעל לשולחני היתה תלוי מגש נחשת, ושני כדורים הוציאוה מכלל שימוש, חשבתי להצניעה בבית גנזי, להראות את הנסים שנעשו לנו.

אני צריך לשוב לפרשת בהר. ביום ב' בו אחה"צ נפלה בהלה בשכונתנו, הערבים נכנסו כבר לרחוב היהודים. והלא רק כשני רגעים משם אלינו. כמה צעקה ויללה גדולה, והנה הציע מי שהוא שעלינו לרדת לבית החולים משגב לדך, שם נהיה בטוחים, ובין רגע נתרוקנה כל השכונה ובאה לשם, ירדתי גם אני לשם ושמעתי את קול הפאגאזים יותר מקרוב, שכן כוננום אל ישיבת פורת יוסף והיו מהרסים בית אחר בית, נמלכתי וחזרתי לביתי, אבל מצאתיו כבר, פתוח, והוא מלא אנשים ונשים טף וזקן מאחינו הספרדים שכנינו שפחדו להשאר בבתיהם ובאו להמלט בשכונתנו, חפצתי גם אני להמנות עליהם ולא מצאתי לי מקום גם לעמידה, חפשתי את הטלית ותפילין שלי ולא יכולתי לגשת למקומם, שהיו יושבים צפופים על הארץ, זקנים וזקנות בני תשעים וגם יונקי שדים, אחרי שהוציאו את הרהיטים הגדולים שלנו אל החצר. השלחנות והמטות, הכסאות. התהלכתי בחוץ כל הלילה, אמכם ואחיכם תפסו להם מקום בבית החולים, אבל אחרי תגבורת קולות הרעש והמפולות נכנסו בחזרה לשכונתנו ומצאו פתח איזה בית פתוח בקומה תחתונה נכנסו

שם ללון, בבקר התפללתי בטלית ותפלין שאולים, כן הי' כל יום השלישי והלילה שלאחריו, באשמורת הבקר של יום הד' הפריח מי שהוא שמועה שגם הקומה שלנו (שיש בה 3 בתים גדולים וכולם נתמלאו פליטים) אינה בטוחה לגמרי, ולשעה קלה פינו את כל שלשת הדירות ואנחנו נכנסנו לביתנו, מצאתי את הטו"ת שלי והלכתי להתפלל בביהכ"נ, והנה גם היא ניזוקה, הקיר שממול הר הזיתים נהי' בו חור גדול, כנראה מתיתח, ואעפ"כ התפללנו בצבור.

המשכנו את חיינו בביתי ביום הד' והה' וגם ביום ועש"ק והכיננו ג' סעודות, איני זוכר עוד מה הי' מאכלנו. הדלקנו נרות שבת וקדשתי על היין.

ביום הא' שבוע העבר פ' בחקותי קמנו ממסתנו לא ביקצה שהרי כבר כעשרה ימים שלא ישננו כראוי. בכל שעה קלה, 15-20 רגעים הזדעזעו קירות ביתנו מקול הפאגאזים, והסכמתי בלבי שבודאי לא אמצא מנין באף א' מבתי הכנסת שלנו והתחלתי להתפלל ביחידות בביתי, ומרוב טרדה ובלבול הראש שכחתי שהיום הוא פסח שני ואמרתי תחנון. אותו היום הי' קשה מאד, בו נפלו חללים בשכונתנו ביניהם הרב אורנשטיין ואשתו שפגעו בהם רסיסי פאגאזים.

אח"צ התפללתי מנחה והייתי זוכר שאין בו תחנון ואעפ"כ אמרתי אחרי תפילת שמונה עשרה כל סדר הוידוי של ערב יום כפור, לסעודת הערב הי' לנו חמץ ומצה, כמדומני שאכלנום יבשים מבלי כלום.

ביום הג' נתגברו היריות גם מחכפר סילואן וגם מהר הזיתים וגם מגגי החנויות האפלוח. יצאנו את ביתנו ונכנסנו לבית שכנינו, שפתחו לא מכוון להר הזיתים, ישבנו שם עם עוד איזה משפחות. המצב נהי' לאחר יאוש, והתחלנו לדבר על כניעה; אבל לא יכולנו להחליט לזה-מפני כמה טעמים עד יום ועש"ק, שבו גברו מאד היריות והתותחים, יצאנו גם מהבית ההוא ונכנסנו לבית א' מחוץ לשכונתנו בקומה התחתונה. ושם שמענו קולות נפץ התותחים גם מרחוב היהודים.

הוחלט שאין לנו מה להפסיד, יצאו רבנינו הזקנים משכונתנו

ולפניהם צעיר ודגל לבן בידו והלכו למפקד הערבי והציעו לו את כניעתנו. הוא קיבלם בסבר פנים יפות, ותיכף ומיד נשתתקו כל הקולות מכל הצדדים. אחרי משא ומתן קצר הודיע להם שהוא מוקיר את כלנו וכי איננו רוצה בשפיכת דם נקי. ואחרי שהננו מוסרים גורלנו בידו. הוא נותן לפנינו 3 דרכים, הא', להשאר במקומינו והוא יערוב לבטחון חיינו ורכושנו, ב' הרוצים לצאת אל השכונות שמחוץ לחומה יעשו זאת כחפצם והם רשאים להוציא אתם את כל רכושם, והג', אם נרצה בכך יוליך אותנו אל מעבר לירדן ושם לא יחסר לנו כל טוב. רק חברי ההגנה (בשם זה היו לוחמינו ידועים גם להם) הלוחמים בפועל, אותם לבד יקח בשבי, ולא את הצעירים שלא נלחמו רבנינו הסכימו להדברים האלה בידיעת בחורינו הי"ו.

זה הי' בצהרים. נכנסנו הביתה, ולא האמננו לאזנינו את השקט שלא הורגלנו לו זה שבועים ויותר, ביתי הי' מלא אבק ועפר על הארץ ועל השלחנות, נדברנו במה לבחור מבין 2 הצעות הראשונות, השלישית לא נקלטה לאף און א', הסכמנו לעשות את השבת במקימנו ואחרי הש"ק נתחיל במשך דירות. שימשך בודאי כל השבוע, והסכמנו לא להיות בין הראשונים, אמרתי לאחיכם הי"ו שיטאטא את הבית אחרי שירביץ אותו במים ולהסיר את העפר והאבק מן השלחנות, ואני התחלתי לערוך את הנרות, לרחצם ולתת לתוכם פתילות ושמן. והנה קול רעש בחוץ, מה הדבר? נודענו שהמפקד ציוה להתיצב. בהרחוב שלפני בית הכנסת רבן יוחנן בן זכאי, יצאנו כלנו לשם, עמדנו שם בערך שעה, נצטוינו לשוב הביתה. גמרתי את עריכת הנרות ועריכת השלחנות, להטמין חמין לא עלתה בדעתנו מפני חוסר נפט וחשמל. רק גמרתי, והנה נשמע עוד קול, באה פקודה "לצאת תיכף מתוך העיר ולקחת כל מה שאפשר לישא".

נגשתי אל המטה והוצאתי כר אחד והרקתי מה שבתוכו, ונתתי בו 2-3 זוגות כביסה תחתונים וטלית ותפילין שלי ושל אחיכם ותומש ויקרא ולבושי השבת, עוד שק א' מלאתי במלבושי הטובים שערכם עולה היום קרוב למאתים לא"י. ועוד שק שלישי של מלבושים. ליתר בטחון לחופשת אחיכם הי"ו, נתתי לו מעיל א' ארוך

שלי. את זקנו לא הסיר מערב הפסח. גם על ראשו לבש כובע הסאמעט (קטיפה) שלי, והי' מראהו כבחור בן ישיבה, היינו בטוחים שזהו ילך אתנו ובודאי יוציאנו דרך שער הגדול של שכונתנו, הקרוב אל תחנת המכוניות, ושם בודאי עומדות מספר חשוב של מכוניות שיוציאונו אל שכונותינו, התחלנו להתוכח על איזה מהם נלך אנחנו. אם אל קרובינו שבשכונת מאה שערים או במחנה יהודה. ובין שנינו אני ואחיכם הי'ו הרי נוכל להעלות גם את 3 השקים להמכונית.

אמרתי לאמכם שהיא תקח בידה חבילת מצות, אמרה לי לשם מה אתה מוצא בה צורך כל כך מכל רכושנו החלונים והקדושים, אמרתי לה, אין אנו יודעים את מצב קרובינו שם, יוכל להיות שיש להם לחם לשובע ובשר ודגים וכל מטעמים, והם ישמחו על הכנסת אורחים שנזדמן להם, והלואי שיהי' כן ויצחקו על המצה שלקחנו איתנו. אבל יתכן גם כן שאין להם לחם לשבור רעבונם ולמה נבוא אליהם למעט ולגזול מפיהם פרוסת לחם, לקחתי בידי 2 שקים ואחיכם שק א', וציוו עלינו להתיצב בהמגרש שבתוך שכונתנו, התיצבנו, והנה עברו קצינים וקראו לאחיכם שילך אחריהם, נדהמנו ולא עלה על לבנו שמפרידים אותו מאתנו, ואנחנו נשארנו עומדים ומסתכלים נכחינו. והנה עוברים כמעט כל הצעירים וגם קשישים וגם זקנים שהגיעו לגבורות, ומצדיהם שולפי חרב ורובים, והם מיצאים מתוך שכונתנו ואנחנו עומדים מבוהלים, בינתיים ירד היום ונשאר רק כחצי שעה עד הדלקת הנר. עמד על ידי אחד הרבנים ואמר אני אשוב הביתה ולא אחלל ח'ו את השבת בנסיעה. אמרתי לו, ראשית הרי יש עוד הצי שעה להדלקת הנר, והדבר ברור שנסיעה כזאת שאין בה הפרעות בכל הדרך (של עולים ויורדים) לא תאריך יותר מעשרה רגעים, ועוד נספיק להכין שם נרות, ושנית שא עיניך וראה שבבתינו כבר נכנסו הערבים ואין לנו ברירה. אבל לא הורשינו לזוז עד אחר שעת הדלקת הנר.

בראות אמכם שעלינו ללכת ואחיכם אינו עוד איתנו, שאלה אותי מה לעשות בשק בגדיו שעזב בידה לשמרו עד שישוב, הסברתי לה כי גם לשני השקים האלה דרושה לי התאמצות יתרה להוליכם

עד המכונות ואת השלישי לא אוכל בשום אופן לשאת, עזבה אותו בהמגרש, והמשכנו דרכנו דרך השער הקטן, בקושי רב ובזיעת אפים המשכנו את דרכנו עד למקום תחנת המכונות.

בדרך שעברנו ראינו את החנויות שלנו פתוחות וכל מרכולתם נשדד. וכמה בתים אחוזי להבית בפנים חנותי שבה המסדרי שלי ושל אחיכם הי"ו עמדה עוד שלמה, מפני שדלתותי ברזל, אבל אין הבדל לי בשדידה הודאית כמוקדם איזה רגעים ושעות או במאוחר, אחרי שאני מגורש ממנה.

כדאי לציין פה את נדיבות לבם הרך של הערבים והאנגלים מול השער של שכונתנו ישב זוג זקן, והבעל כבר הפליג – לאמר, עבר את שנת התשעים וכבר כמה חדשים שלא יצא מפתח חצרו מרוב חולשה, וכשבאה הפקודה „לצאת“ כמובן שלא הי' בכחו לזוז, נכנסו טובי הלב אלה ושפכו עליו נפט והדליקו בו אש, אחרי שכבר הדליק נרות השבת בזריזות.

ועוד זוג זקנים הי', מערביים, המדברים ערבית צחה, שלא יכלו לצאת, וכשנכנסו הצוררים הציעו להם שלש מאות לא"י, בשכר ישיבתם בביתם עד לאחר השבת, קיבלו מהם את הכסף ושפכו סביבם נפט וגפרית ושרפום חיים.

הדרך הקטנה הזאת שבשנים כתיקונם הולכים אותה ב 2 רגעים הלכנוה ב 15, מפני מכשולי האבנים מהמפולות של המרגמות.

הגענו למקום תחנת המכונות והנה אין כל זכר להן, ואנחנו ממשיכים את דרכנו לשער ציון, בחשבנו שהמכונות נעמדו מחוצה לו כאשר הורגלנו בחדשים האחרונים, אבל משהגענו אל המגרש הרחב ההוא, נצטוינו „סטאפ“ לנוח, ולא ללכת הלאה, חשבנו מפני שהמכונות הראשונות שלנו עוד לא הוכנו מפני איזו סיבה – עלינו לחכות עוד איזה רגעים לפני מן החומה, ולכן לא התפללתי מנחה כדי שלא יפסיקונו באמצע התפילה בהיציאה המבוהלה הזאת, והנה השמש כבר שוקעת ואין כל קול מכונות מחוץ להשער, אבל זמן המנחה כבר עבר, ואנחנו עומדים איש וחבילתו בידו או על שכמו עד שכבר יצאו הככבים הקטנים, ועברה שמועה שלא נצא לפני הבקר

הטלתי את 2 החבילות לארץ ועמדתי להחפלל ערבית, ואחרי שגמרתי את השמו"ע. אמרתי אשרי, ואחרי עוד תפילת ערבית של שבת – תשלום לתפילת המנחה שהחסרתי באונס.

חפצתי בכל לבי לקדש על הפת – בפעם הראשונה – מפני חוסר יין לקידוש. התחלתי לחפש את אמכם שהמצות בידה. ולא מצאתיה, מפני חשכת הלילה, הרימותי קולי ואקראה בשמה, אבל לשוא שלא הי' קולי נשמע. מפני שהרשעים האלה שעמדו בינותיני שחקו בקולם על משבתינו, וחבריהם שירדו אל רחוב היהודים הרעישו בכלי המשחית את כל רכושנו שם וגם וביחוד את כל בתי הכנסיות שבחצר ר' יהודה החסיד, ומפני שנמצאנו תחת כיפת הרקיע, נדמו לנו קולות נפץ האלה כאילו מעל לראשינו, והנשים הרימו קול בכי מיואש, הביאו אותנו למקום הזה להרגנו ביריות וכמובן כי גם הילדים בכו מרוב רעבון. המשכתי והגברתי את קולי לקרוא לה עד שגרוני ניחר, והתיאשתי מזה. בחצי הלילה (בערך) הופיעה הלבנה, והילדים נרדמו והנשים נתרגלו כבר, והפסיקו מלבכות מצאתי אותה, אבל לא יכלה למצוא את המצה מרוב הדוחק ולאורה הקלוש של הלבנה.

המשכתי לעמוד על יד 2 החבילות עד שהאיר היום, כיון שהגיע זמן כדי שיכיר את חברו ברחוק ד' אמות, ברכתי על הציצית ועמדתי להתפלל, מפני שהי' ברור לנו שהמכוניות של המקשר ימהרו להסיענו בהיות הבקר.

השמש כבר יצאה על הארץ, ואין כל סימן להמכוניות. הופרחה שמועה שלא נצא עד הצהרים. קראתי לאמכם שתשב על ידי ותשמע את הקידוש המשונה הזה. לרחוץ את הידים מקודם ולברך המוציא ואחריה את הברכה הגדולה. "אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וגו'" שהחסרנו בלילה.

בקושי גדול לעסתי כזית מהמצה. כדי לקיים מצות סעודה ראשונה של שבת. כי עם שלא אכלנו כל יום אתמול. לא הרגשנו רעבון ותיאבון לאכילה. מפני דכאון הרוח למצבנו הנורא הזה שחיינו היו תלויים לנו מנגד וגם עתה הננו עוד בין פראי אדם חיות טורפות שאנו מודים להי' בכל רגע שהוא עובר עליו מבלי פגע.

אוצר החכמה

נזכרתי כעת שעלי ועליכם להודות ולהלל לאבינו הרחמן ית"ש.
באחד הימים (בפרשת בהר) כשגברו ההפגזות, נשארתי יושב בחדרי
הקטנטן ששימש לי כמשרד. נתתי אל לבי לספור את הפאגאזים,
והיו ביום ההוא מאה בשכונתנו לבדה וכעשרים מהם נפלו סביבות
ביתי, הם שיברו הרבה רעפים מהגג הגדול שממול ביתי וגם איזה
מדריגות של עלית הבית ההוא, ומפלאות ההשגחה העליונה לא נפגע
איש מאתנו.

גם עלי לספר את דבר השיירא מתל אביב, שלצערי נשכחו
ממני הרבה מפרטיה, כידוע הנה תל אביב היא עיר החוף והגדולה
ביותר בארצנו הקדושה תובב"א, ובה מאוצרים כל צרכינו במזון
ומלבוש ובנין וכו'.

ולעומתה הנה עירנו ירושלים ת"ו הקדושה ביותר ותל תלפיות
לכל עמנו היא בבחינת "לית לה מדגרמה כלום" בענינים הגשמיים,
ושונאינו השנים, בני אדום וישמעאל, יודעים זאת ולכן נועצו לשים
מצור על הדרך המקשרת בינינו כדי להמית את כל ירושלם ברעב
ח"ו, עד כדי כך הגיע כבר הרעב, שברוב עמל הבטחו ראשי עירנו
שיש לנו לחם לשבועים בשיעור של רבע ככר לנפש בכל יום,
(הככר הוא של פת קיבר, חלק קטן בו מקמח חטים, ורובו משרי-
שעותים ותירס, ומשקלו קילו גרם) מבלי שום ליפתן.

אז גברו חסדי ה' ואזר בגבורה יתרה את נהגי "אגד"
והחליטו לצאת לדרך המסוכנה הזאת כדי להציל את הקהל הקדוש
הזה, והם יצאו בשיירא של מאתיים מכוניות יחד כשהם חגורים
כלי קרב, ובמקום שכרגיל עוברת המכונית את הדרך הזאת בשעה
וחצי, ארכה הנסיעה הזאת יותר משלשה ימים שלמים, אבל היא
הגיעה אלינו ת"ל, עמוסה בהרבה מיני מזון, אמנם אבדנו בה כעשרה
בחורים מגבורי ישראל, אבל זאת היא מלחמה.

השמועה לבוא השיירא הרנינה את כל הלבבות עד שפרצו
דמעות גיל וקולות תרועת שמחה בין הקהל שעמד בסביבת מחנה
יהודה, וגם אלינו בעיר העתיקה הגיעה השמועה בדרך פלא, כי
הערבים עובדי הדאר קילקלו אז את קוי הטליפון שלנו, והבריטים

לא מצאו לנחויק לתקנם.

נזכרתי בעוד פרט מענין מהימים הראשונים, משנוכחנו שהעיר העתיקה ניתנה במצור, יצאו ממנה כל אלה שפרנסתם מחוצה לה, ומנהלינו הפקידו משמר של גבורי ישראל, שלא יצאו כולם וחשאר העיר ריקנית ח"ו.

1234567

השמירה הצטמצמה בתחנת המכונית, כי דרך שער יפו רגלי הי' יותר מבחזקת סכנה, ובאופן זה הצליחו לקיים את ישובנו. עד שגם אחרי הסתננות רבה של היוצאים נשארו בה ביום האחרון כשמונה עשר מאות נפש.

והנה נמצא בינינו אדם חולני בלי משפחה, ר' אברהם הרשור הי"ד, שהתגנב מעיני המשמר ויצא רגלי, בהגיעו לבנין הקודם של העירי' התנפל עליו מרצח ערבי ודקרו בפגיון, שם בהרחוב המלאה אדם ערבים ובריטים. אבל עיניהם לא ראו את מעשה הרצח, ובעל כרחם מצאו את המרצח כשהוא מוטל על קרבנו זה ופגיונו מלא דם, הביאוהו למשפט, ולכאורה אינו עדות מוכיחה יותר צריך להרצח הזה, אבל השופט ההוא מפקידי המלך החסיד שקיבל לראיון אור הרוצח שהתפאר לפני כל רואיו וגם פירסם בעתונים שרצח נפש בחור יהודי בשאט נפש, ומפני כן זכה להתקבל לפני המלך, והוא ענד לו בעצם ידיו הטמאות סרט של כבוד, אשר באמת הוא אור קלון וחרפה לשניהם ולכל הממלכה הרשעה הזאת, אולי ידעתם גם אתם את שמע הדבר הזה של המרצח פאראן את הבחור אלכסנדר רובביץ ז"ל הי"ד. ומדה פלא שהשופט הנבזה שהי' אצלינו חיפש זכות לרוצחו של הרשור זה וציוה להמומחים (שלא למדו מעולם בחינות אלה) להבחין את הדם, שצל הפגיון אש הוא דומה לדם הנרצח, המומחים האלה עשו את רצון השופט והודיעו שאין כל דמיון ביניהם, ולכן הוציאו זכאי, ויש להזכיר בניגוד או בהשוואה למשפט זה את פסק הדין של השופטים מלפני 10 שנים על "בן יוסף" שמצאוהו עם 2 חברים במעלה הר א' שבשפוליו הלכה מכונית ערבית מלאה רוצחים, והתגלגלה פצצה א' סמוך להמכונית ולא הזיקה כלום ודנוהו למות בתליי, על אשר בודאי היה ברצונו להזיק להמכונית.

וגם בית המשפט העליון וגם זה של מועצת המלך בלונדון אישרו את המשפט המצוות ההוא והוציאוהו לזועל. ה' ינקום גם דמו מהשופטים האלו כלם במהרה לעינינו.

כן. אחרי גמרי את סעודת שבת הראשונה בבקר, התכוננתי ככל חברי לדרך, אבל לא הורשינו עד שעה 9 בערך שאז פקדו עלינו צוררינו לצאת. בהגיענו אל השער (ציון) נתפלאתי על הלכס של הקודמים לי שהוא בכבודות יותר מדאי. אבל בהכנסי אל בית השער ראיתי את סכת הקושי שבמעבר הזה, שבבית הזה עומדת סוכה של חוטים דוקרים, גבהה יותר משתנ-קימות ורחבה ממלא כמעט את כל רוחב הבית, רק מעבר צר של 2 אנשים בדוחק נשארו בצד שמאלו.

התכוננתי שזוהי תוצאת התגבורת שהגיעה בימים האחרונים של פרשת בהר.

כאמור לא היתה שיירא מיום ה' פ' אמור, וגם קשר הטליפון הופסק. והיינו נהוקים מהעיר החדשה ומהעולם כלו. בין גבורי ישראל שבתוכינו נמצאו גם מומחים לטלגרף אל-חוטי. וכוננוהו, והודיעו ארץ מצבינו להמפקדה הראשית שבדהסוכנות, והם שלחו לנו כמאתים חיילים, שנלחמו על הבנינים הנשגבים והרבים שעל הר ציון עד שהניסו את הנשאים בחיים שעזבו את כל הבתים האלה בידי חיילינו, והתקרבו אל שער ציון וכמוכן מצאוהו נעול ותחת לחפש מפתחות למנעוליו הרבים פוצצו את דלתותיו העשויות ברזל עב והפילום לארץ חתיכות קטנות, ובכדי שלא יבואו הערבים אחריהם דרך השער הפתוח העמידו את הסוכה הנזכרת.

בעברי דרך המעבר הצר הזה, הרגשתי בלבי שאני יוצא מרשותם ושררותם של הטמאים האלה ואני מתקרב לאחינו שלא ראיתם זה יותר מששה חדשים, ולכן לא הרגשתי עיפות בנשאי 2 חבילות גדולות שלא הורגלתי בהם.

יצאתי את השער ונשמתי לרוחה, בראותי מכל סביבותנו ואין כל נפש טמאה לנגד עינינו, הלכתי בעקבות הקודמים לי עד שהגענו לבנין גדול שהצונניותו מעידה על רוב עושר בוניו, כולו

אבני גזית מגוונים, שער גדול ונהדר, כמה מיני אילנות נטועים בתוכו, נכנסתי אל תוך השער, והנה קדמו את פני בברכת שלום בשפתנו הקדושה חיילים מזוינים כהלכה מאחינו האהובים הי"ו, שאמנם כבר שמעתי מהם, אבל אין דומה שמיעה לראי, שמחתי למראיהם השכיחה ממני את מצבי הנורא, הגעתי לכניסת החצר, והנה פוקד עלי א' החיילים להוריד את 2 החבילות על הארץ ולהכנס מבלעדם, אמרתי לו צדקת אחי האהוב, (שחשבתי שמאחורי הבית הזה עומדות המכונות, והבנין הזה הוא רק מעבר אליהם) גם אני מבין שצריך לראג יותר למקומות בשביל נפשות האדם שלנו מאשר לשקי בגדים, ואף על פי כן הגנבתי אתי את הכר שאלאתי בראשוה עם הטו"ת וכו', נכנסתי לתוך הבית, והנהו כנסי של נוצרים, ומה גדולה העשירות, הבית בנוי כיפות גבוהות והקירות עבות (הרבה יותר מבתי רוטשילד שבהם ישבתי) חלונות מפוארים, רצפות אבני שיש, נצטוונו לעלות אל הקומה השני, מה רחבו המדריגות המפוארים והמוצקים, וכל אלה הביצורים לא עמדו בגבורתם מול כח ה' ופחד גבורתו שהיו על גבורינו האהובים, שהפציצו בהבנין הזה עד שבעליו (הנוצרי) עזבוהו, שישמש בתור מבצר לנו.

ואמנם הבית הזה עם כל הכנינים הרבים שעל מרומי ההר הם שומרים ברצות ה' על כל ישובנו החדש, כי לפני כן היו הערבים משחיתים בכלי זינם מההר הזה אל שכונת ימין משה, חלפיות, מקור חיים, רמת רחל.

עלינו אל העלי, וישבנו לנוח בצל תקרת בית, שלא טעמנו זה כעשרים שעות.

רוב צבורינו עמדו להתפלל, ישבנו שם כשעה, באה פקידה לרדת ולצאת את הכנין הזה, הובילוננו לבנין שני נמוך ממנו בשפולי ההר, יותר קרוב לדרך המלך, מצאנו שם מקומות לישיבה, והמון מלצרים המגישים לכל א' פרוסת לחם משוחה בריבה וכוס טי חמה, גם פה נתישב על ידי אותו הרב, הקדמתי ואמרתי לו שלדעתי אין לגעור בהם על שבשלו את הטיי, וגם לא למנוע ממי שהוא את

שתיתם, אחרי שבודאי נמצאים בינינו חולים וחולות שיש בהם ספק נפש ת. ות"ל ששמע לקול־י ולא הרעיש את העולם המרוגז. משם הורידונו לבנין שלישי, אולם גדול שהכיל כמעט את כלנו כאלף נפשות כ"י.

פה נטלתי את ידי שוב לקיים מצות סעודה שני' של שבת, בלי קידוש ובלי לחם משנה.

סבלנו הרוחני הי' גדול. ועצבינו מתוחים, עד שבשעה 11 חשבנו שכבר עבר רוב היום. והתחלתי לדבר על דבר תפילת המנחה שנעריך אותה בצבור לפחות גם בלי קריאת התורה, וקהלינו החל להכון לזה, עד שמי שהוא התחיל לגמגם שעוד מוקדם הזמן למנחה. התבוננתי אז למאור השמש והנהו עוד בחצי השמים שבמזרח, אז חפשונו ומצאנו שעון המורה שהשעה היא רק 11.

בשעה 2 בערך ערכנו תפילת המנחה בצבור. חשבתי במפלאות חמים דעים שהסב את הדברים הנפלאים האלה, שנעריך תפילות וקדושות במקומות שלא דרכה שם רגל ישראל כמה מאות שנים. כשעה לפנות ערב באה פקודה להכון לדרך, זירותי את אמכם תחי' שתתאמץ לרדת את ההר הבלתי סלול, ותהי שאלתה הראשונה, ומה יהי' ברדתנו את ההר, אמרתי לה, מכוניות עומדות מחכות לנו להסיענו למאה שערים, השיבה, וכי אחלל את קדושת השבת בנסיעה, אבל נעתרה ללכת.

ירדנו את ההר, כאמור. לא בדרך כבושה ועברנו את דרך המלך לשכונת ימין משה החרבה ברובה, לבי נמלא גאית ושמחת אומץ בהיותי יודע בודאות שבקרבת שער יפו עומדים מזוינים הערבים, וגם מהצד השני בדרך היורדת מבית לחם, והם רואים אותנו עוברים ואינם יורים בנו. נזכרתי כעת שאותה המחשבה עלתה בלבי בצאתי משער ציון והתבוננתי שחיילי הלגיון הערבי החמושים בכלי קרב, פחדו לצאת את השער ההוא.

בטורח ועמל עלתה לנו הירידה מהר ציון, אבל יומר גדלה העלי' על הר ימין משה, דרך החורבות שהלב כאב למראיהם, אבל ת"ל עברנו את השכונה ג"כ, והננו נמצאים כבר בדרך המלך.

ולעינינו ^{אוצר החכמה} עומדות מכוניות גדולות ועליהן סמל הצלב האדום, שדסיעונו לפה קטמון. עד המחסום, ירדנו מהמכונית, והנה שומע אני קולות קצת מוכרים שלום עליכם רבי אורי, ומהם גם ברכת שבת שלום הרב ר' אורי. הרבה מהם לא הכרתים בפניהם, מרוב רגשותי בימים האחרונים וגם למראה פניהם הרזים מרוב רעב ועמל שעמלו כל היום הזה להקים ביצורים ולעזור לכל כושל מפליטינו שלא עצרו כח ללכת, ביניהם כמובן גם אמכם תחי' שנשאוה על כפיהם חלקים רבים של הדרכים הקשים האלה.

הגענו לשער השכונה הזאת – כך חשבנו תחילה שהיא רק שכונה, אבל נודעתי שהיא עיר גדולה – כחצי שעה לפני שקיעת החמה, והננו נמצאים שוב תחת כיפת הרקיע, אבל מה שונה כיפה זו מזו שהגענו לשם אתמול בשעה זו שנתעכבנו שם 15–18 שעות, שם עמדנו בין שונאים וצוררים צמאי דם אשר רק עיני ה' המיטו עליה מורא ופחד שלא להזיקנו, ואילו כעת אנו נמצאים בקרבת אחים ואחיות אהובים השמחים בכל לבם על שזכו לההנותינו בעמלם הרב שהוא להם לעונג גדול.

נתנו לנו 2 פרוסות לחם עם ריבה וסיי, נזכרתי שלא אכלתי עוד סעודה שלישית, אבל לא אהבתי את הריבה, בקשתי לחם יבש, ענוני שכל הלחם כבר מרוח בריכה, ואעפ"כ טרחו ומצאו ככר שלא נמרח ונחנו לי 2 פרוסות, וגם זיתים שלא חלמתי כבר עליהם, נסלתי ידי ואכלתי וברכתי.

והנה העריב היום, התפללנו מעריב בהחצר, בקשתי יין להבדלה ונתנו לי בקבוק מלא וגם נר קלוע להבדלה, ברכתי את הברכות בשמחה רבה ובקול רם וכל הקהל ענה אמן.

והנה אומרים לנו בואו ללון באיזה חדר, בקשתי צידה לדרך פרוסת לחם לסעודת מלוה מלכה, וקבלתי, מה גדולה היתה שמחתנו, הולכינו דרכים חדשות שנדמו לנו כארוכות עד שהעלונו לחדר הזה, ונר קטן של חלב נחנו לנו, התבוננתי אל החדר, והנה הוא בית של 4 קירות ועליהם גג, 2 חלונות גדולים בו, ובכל א' 3 דלתות של זגוגית א', ארכה מטער א' ורחבו 60 סנטימים, אבל